

סקירה כללית

תוכן העניינים

28	אלף בני אדם עדיין עקורים ושוהים במרכזים קולקטיביים בעזה.....
3	דאגה לנוכח הפגיעה שגורם מצב האנרגיה השברירי בעזה.....
4	חששות מפני חורף קשה בעזה בלב ההרס שגרמו מעשי האיבה בקיץ.....
6	אומדן הגנת הילד בעזה מצביע על מצוקה קיצונית.....
8	ירושלים המזרחית: חששות בתחום ההגנה לנוכח ההסלמה במתיחות.....
10	בפעם הראשונה זה יותר מעשור, חקלאים במזרח נפת בית לחם הגיעו למטעי הזיתים שלהם הממוקמים ליד התנחלויות.....
12	הרחבת התנחלות סביב שטח שהוכרז על ידי ישראל "שמורת טבע".....
14	הגבלות גישה חדשות משפיעות לרעה על קהילה שנפגעה מגדר ההפרדה באזור ירושלים.....
16	

"אין תקווה ליציבות ארוכת-טווח בעזה בלא שהגורמים שבשורש הסכסוך יטופלו".

הטיפול בצורכיהם המידיים של מי שנפגעו ישירות ממעשי האיבה ביולי-אוגוסט ברצועת עזה הוא עדיין האתגר הדחוף ביותר הניצב בפני הגורמים ההומניטריים בשטח הפלסטיני הכבוש. עם הקבוצות הפגיעות נמנות יותר מ-20 אלף משפחות שבתייהן נהרסו או ניזוקו קשות וכעת הן עקורות, בנוסף על עוד 80 אלף משפחות החיות בבתים שנגרם להם נזק במידות שונות. למרות התחייבויות נדיבות של הקהילה הבינלאומית, וכן הסכם על מנגנון זמני ליבוא חומרי בניין מוגבלים לתוך עזה, רק משפחות מעטות מאוד הצליחו להתחיל לשקם את בתייהן או לתקנם.

אין ספק כי מצבן המעורער מלכתחילה של משפחות כאלה יורע עם בוא החורף. לכך מצטרף משבר האנרגיה הממושך השורר בעזה, לרבות הפסקות חשמל יזומות הנמשכות עד 18 שעות ביום, המאלץ ספקי שירותים להסתייע בגנרטורים לשעת חירום.¹ דרושה

צילום: מאסיה אבו רזאלה

תפילת יום שישי מתקיימת ברחוב כשפנות ואדי אל-ג'וז (ירושלים המזרחית), כשל הגבלות הניל על הגישה למסגד אל-אקצא, 26 בספטמבר 2014.

דגשים מרכזיים

- 700 אלף ליטר דלק דרושים בדחיפות כדי למנוע קריסת שירותים חיוניים בעזה.
- ברצועת עזה מתבצעות כעת התערבויות להכנה לקראת החורף, המסייעות ישירות ל-60 אלף מוטבים.
- המתיחות בירושלים המזרחית גוברת בהקשר של חששות בדבר שינוי הסדרי הגישה למתחם הר הבית / אל-אקצא.

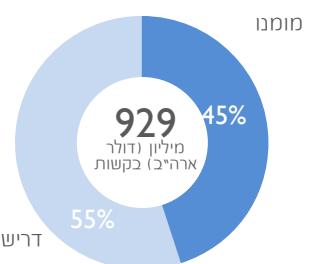
נתונים לחודש ספטמבר

4	אזרחים פלסטינים שנהרגו (כתוצאה ישירה מסכסוך)
291	אזרחים פלסטינים שנפצעו (כתוצאה ישירה מסכסוך)
50	מבנים שנהרסו בגדה המערבית
97	בני אדם שנעקרו בגדה המערבית

תוכנית התגובה האסטרטגית 2014

929 מיליון (דולר ארה"ב) בקשות

45% מומנו

דרישות שלא נענו

בדחיפות תמיכה כספית לרכישת לכחות 700 אלף ליטר דלק בחודש להפעלת הגנרטורים הללו, כדי לאפשר למתקני הבריאות, המים והתברואה והמתקנים המוניציפליים החיוניים ביותר לתפקד בחודשי החורף.

סוכנויות הומניטריות החלו ליישם שורה של מענים על מנת למתן את פגיעתם של הגשם והטמפרטורות הנמוכות. אלה כוללים חלוקת שמיכות, מזרנים, יריעות פלסטיק, תנורי חימום ומכלי גז לעקורים או למתגוררים בבתים שניזקו או במחסים מאולתרים. כן מיושמים אמצעים אחרים לשיפור יכולתם של ספקי שירותים ומשפחות בסיכון למנוע הצפות מקומיות ולתת להן מענה. בנוסף על כך, בכדי לשפר את תנאי החיים והמוכנות לעתיד של כ-28 אלף עקורים המתגוררים במתקניה, הנהיגה סוכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם (אונרי"א) שיטת ניהול חדשה המקדמת את השירותים הקיימים, מאמצת תקני בטיחות ויוצרת מעורבות פעילה של מוטבים, בין היתר.

הגורם העיקרי למתיחות בגדה המערבית היה חששות בקרב פלסטינים מפני שחיקה נוספת של הסטטוס קוו בנושא הסדרי הגישה למתחם הר הבית / מסגד אל-אקצא בירושלים המזרחית הכבושה.

בגדה המערבית היה הגורם העיקרי למתיחות חששות בקרב פלסטינים מפני שחיקה נוספת של הסטטוס קוו בנושא הסדרי הגישה למתחם הר הבית / מסגד אל-אקצא בירושלים המזרחית הכבושה. המתיחות מצאה את ביטוייה בתכיפות ובצומח של העימותים בין פלסטינים לכוחות ישראליים, של מתקפות של פלסטינים נגד אזרחים ישראלים, ובמספרם המוגבר של מעצרים והריסות בידי הרשויות הישראליות. קיימים חששות כבדים שההסלמה עלולה להתרחב לחלקים אחרים של השטח הפלסטיני הכבוש.

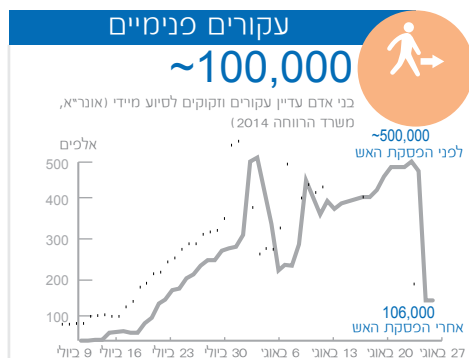
חששות אחרים בגדה המערבית המודגשים בגיליון זה של "המעקב ההומניטרי" כוללים פעילות התנחלות באזור של נפת קלקיליה שהוגדר כ"שמורת טבע" (ואדי קאנא); והידוק הגבלות הגישה לקהילה פלסטינית ב"עברה הירושלמי" של גדר ההפרדה (בית אכסא).

בנימה חיובית, דיווחים ראשוניים מצביעים על כך שמסיק הזיתים השנתי, שהחל רשמית החודש, התנהל בלא שיבושים משמעותיים, וכי לעומת שנים קודמות ניכרה ירידה משמעותית בתקריות השחתת עצי זית בידי מתנחלים. במקרה אחד הורשו חקלאים פלסטינים ממספר קהילות במזרח נפת בית לחם להגיע, בפעם הראשונה זה יותר מעשור, למטעי הזיתים שלהם בקרבת התנחלויות, במסגרת "משטר התיאום המוקדם".

בתדרוך למועצת הביטחון ב-21 באוקטובר שיתף המזכיר הכללי של האו"ם, באן קי-מון, כמה מהבחנותיו מביקורו האחרון ברצועת עזה, ואמר כי "שום דבר לא יכול היה להכין אותי למה שראיתי". כן הביע המנכ"ל דאגה מיוחדת לנוכח המשך פעילות ההתנחלות בירושלים המזרחית ו"מעשים חד-צדדיים, הגבלות ופרובוקציות במקומות המקודשים בירושלים". המזכיר הכללי חתם את דבריו במלים: "אין תקווה ליציבות ארוכת-טווח בעזה בלא שהגורמים שבשורש הסכסוך יטופלו: שימת קץ לכיבוש הנמשך כמעט חצי מאה, הסרה מלאה של המצור מעל רצועת עזה וטיפול יעיל בחששות הביטחוניים הליטימיים של ישראל".

82 אלף בני אדם עדיין עקורים ושוהים במרכזים קולקטיביים בעזה

אונריא משיקה מערכת ניהול חדשה כדי לתת מענה טוב יותר לצורכי העקורים

מספר המשפחות שנעקרו במלחמה האחרונה בעזה היה חסר תקדים. אונריא מעריכה כי בתיהם של כ-90 אלף פליטים ניזוקו או נהרסו. חלק מהמשפחות הצליחו אמנם למצוא מקלט אצל קרובי משפחה או ידידים, אך כמעט 28 אלף בני אדם עדיין מתגוררים ב-18 בתי ספר של אונריא, במסגרת גישת ה"מרכזים הקולקטיביים" החדשה של הסוכנות.² יותר ממחצית השוהים הם ילדים - כ-7,000 בנות וכ-7,500 בנים - ויותר מ-6,500 הן נשים.

לפני הסכסוך, על סמך דפוסים היסטוריים, חזתה אונריא כי במהלך כל הסלמה צבאית, שהיא, כ-35 אלף עד 50 אלף עקורים פנימיים ישהו במתקניה למשך ימים אחדים. למעשה, בשיא מעשי האיבה שימשו 91 בתי ספר של אונריא כמחסים לכמעט 300 אלף בני אדם. רובם עזבו את בתיהם בלי חפציהם האישיים או כלי בית, ולא הייתה להם ההכנסה הדרושה לדאוג לצורכיהם הבסיסיים. אף שהפסקת האש שהושגה ב-26 באוגוסט מחזיקה מעמד, רק ב-9 באוקטובר ירדו מספרי העקורים בבתי הספר של אונריא אל מתחת ל-50,000. המספרים יורדים בהדרגה ככל שמשפחות מוצאות מחסה חלופי אצל קרובי משפחה או חברים, ומתחילות לתקן או לשקם את בתיהן שניזוקו.

כדי לתת מענה טוב יותר לצורכיהם של העקורים במרכזים הקולקטיביים ולשפר את איכות חייהם, כבודם ומוכנותם לעתיד, הקימה אונריא יחידה לניהול מרכזים קולקטיביים. היחידה פועלת מהעיר עזה וכוללת ראש יחידה, חמישה קציני מבצעים ושלושה צוותי תמיכה. זאת בנוסף על הרכיבים התפעוליים הקיימים של מחסים של אונריא, לרבות עובדים מסורים - מנהל צוות תחזוקה קטן - בכל מרכז קולקטיבי, לצד צוות רפואי הכולל רופא, אחות ורכזים רפואיים.

העובדה שהשוהים במרכזים הקולקטיביים נטלו חלק בקבלת ההחלטות אפשרה ליישם יוזמות חשובות, כגון ועדות היגינה ומים בראשות עקורים. היבטים חיוניים נוספים הם פעילויות פנאי לילדים ומתן תמיכה פסיכו-חברתית. לשוהים במרכזים ניתנות מנות מזון יומיות בשותפות עם תוכנית המזון העולמית, ואונריא, העיריות וקבלנים מביאים למרכזים הקולקטיביים אספקת מים במכליות. לקראת החורף הקרב, האתגרים הניצבים בפני יחידת ניהול המרכזים הקולקטיביים הם הבטחת כמויות מספיקות של ביגוד חם, מצעים, מזון ומים לכל העקורים.

יוזמות אחרות שמיישמת היחידה לניהול מרכזים קולקטיביים כוללות פיתוח של קווים מנחים בנושא הגנה בסוגיות כגון קבלה ורישום של עקורים חדשים, במקביל לבחינה של חולשות ופגיעויות, גישה למתקנים ולשירותים ומניעת אלימות.

צילום: אונריא

עפאך ושניים מתשעת ילדיה במרפס הקולקטיבי של אונריא

עאון ועפאך אבו עגיווה, עם שבעת בניהם ושתי בנותיהם (בני 11 עד 22) נאלצו לפנות את ביתם בשכונת א-שגייעיה שבמזרח העיר עזה, שנכנע קשה באמצע יולי. הם מצאו מקלט במחסה של אונריא בבית הספר דרגי.

החווייה המבעייתית החריפה עוד יותר כשהמשפחה הבינה שבנם, עימאד, נעדר. "לא הייתי מסוגלת לאכול או

לישון; הבנתי שהשארנו את בננו מאחור בבית ההרוס", אמרה עפאך בת ה-42. "בעלי ואני ניצלנו את הפסקת האש ההומניטרית הראשונה כדי ללכת אל הבית ולחפש אותו. מצאנו אותו בחיים מתחת להריסות, מבוהל אבל בריא".

עם ההכרזה על הפסקת האש, ב-26 באוגוסט, לא היה למשפחה בית לחזור אליו. גם עבודתו של עאון, כנהג אוטובוס הסעות לילדי גן, נפגעה מכפי שהאוטובוס ניזוק בלא תקנה.

בתחילת ספטמבר עברה המשפחה למרכז הקולקטיבי של אונריא בבית הספר היסודי זייתון "ב". "החיים כאן קשים, למרות התמיכה והסיוע שאנחנו מקבלים... אנחנו באמת מקווים לצאת מפה ולבנות מחדש את הבית שלנו. קשה למצוא דירה בשכירות ל-11 נפשות", אמרה עפאך.

מאז נעשה אומדן לנזק שנגרם לבית המשפחה, והם ממתינים לתוצאותיו. הם מצפים לקבל בקרוב חבילת סיוע למחסה.

אונריא פועלת בתיאום עם ממשלת ההסכמה הלאומית ותוכנית הפיתוח של האו"ם להשלים את אומדני המחסה של כל הבתים שניזוקו ונהרסו ברצועת עזה. הסוכנות החלה לחלק למשפחות הנפגעות סיוע במזומן למחסה לתקופת מעבר, לרבות למשפחות השוהות במרכזים קולקטיביים. אונריא מעריכה כי עלויות הסיוע במזומן למחסה לתקופת מעבר למשפחה גדולה ל-24 חודשים הן כ-6,000 דולר.

נכון לעכשיו מבקשת אונריא לגייס 1.6 מיליארד דולר לקדימויות בתחומי סיוע החירום, ההתאוששות המוקדמת והשיקום ברצועת עזה.³

דאגה לנוכח הפגיעה שגורם מצב האנרגיה השברירי בעזה

מתן שירותים חיוניים עלול להיפסק בשבועות הקרובים ללא אספקת חירום של דלק

למרות תיקוני החירום של הנזק שנגרם במעשי האיבה האחרונים נותרה תחנת הכוח של עזה מושבתת עד לסוף אוקטובר, בשל היעדר מימון לרכישת דלק. כתוצאה מכך נותרה עזה תלויה לחלוטין באספקת חשמל שנרכש מישראל (120 מגוואט) וממצרים (30 מגוואט); על פי הערכות, כמות זו עונה על פחות משליש מהביקוש. הפסקות חשמל יזומות ממושכות, במחזורים של חמש שעות אספקת חשמל ואחריהן 12 שעות של האפלה, נותרו בעינן. בשל הנזק שנגרם לתחנה, גם אם תתקבל אספקת הדלק תוכל תחנת הכוח של עזה לחדש את פעולתה רק במחצית מתפוקתה המלאה, והגרעון רב השנים בחשמל יוקל רק במידה מוגבלת.

”הלוואי שהבית שלי היה נבנה מחדש והלוואי שהמצור היה נגמר. אני מקווה ללמוד רפואה ולהפוך בעתיד לרופא כדי לעזור לבני עמי בעזה.”

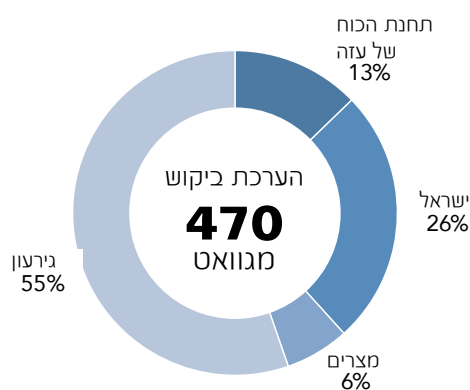
מחמוד אבו עגיווה בן ה-11.

עדכונים מהרגע האחרון

ב-11 בנובמבר סופקו לתחנת הכוח של עזה כ-350 אלף ליטר דלק במימון ממשלת קטאר, ואפשרו לה לשוב לפעולה חלקית ולייצר כ-60 מגוואט, או מחצית מתפוקתה המלאה. עם חידוש פעולתה של תחנת הכוח קוצרו הפסקות החשמל היזומות מ-18 ל-12 שעות ביום במוצא.

כדי לשמור על רמה מינימלית של שירותים חיוניים, נאלצים ספקים להיעזר בגנרטורים לשעת חירום, אך שבדומה לתחנת הכוח של עזה, גם פעולתם של אלה עלולה להיפגע ממחסור במימון. דלק חירום שהקהילה הבינלאומית סיפקה מאז דצמבר 2013 למתקנים מצילי חיים בסיסיים בתחומי הבריאות, המים התברואה וההיגיינה ולמתקנים מוניציפליים מנע את קריסתם של שירותים אלה.⁴ על פי הערכות, בחודשי החורף הקרבים יזדקקו שלושה מגזרים אלה לאספקת דלק חירום בהיקף של בין 700 אלף למיליון ליטר בחודש, תלוי ברמת פעולתה של תחנת הכוח של עזה. המשלוחים הנוכחיים של דלק חירום במימון הבנק האסלאמי לפיתוח הסתיימו. אך שהמימון היה אמור להספיק עד סוף 2014, הגידול בצורכי הדלק במהלך המשבר בחודשים יולי-אוגוסט רוקן את המלאי בטרם עת. כל ספקי השירותים מתמודדים עם קשיים בתחזוק הגנרטורים שלהם, בשל שימוש יתר והיעדר חלקים.

ביקוש והיצע של חשמל

הפסקות חשמל יזומות ממושכות ומגבלותיהם של הגנרטורים לשעת חירום כגנו קשות במתן שירותים בסיסיים בכל המגזרים. מנגנוני ההתמודדות השכיחים שאימצו כל בתי החולים בעזה כוללים דחיית ניתוחים לא דחופים ואלקטיביים; הגברת שיעור ההפניה של מטופלים לטיפול מחוץ לעזה, במיוחד חולים במחלות כרוניות; שחרור מטופלים בטרם עת; וצמצום או ביטול של שירותים משלימים, כגון ניקיון והסעדה. לדברי ארגון הבריאות העולמי ומשרד הבריאות בעזה, כ-300 מכשירים וסוגי ציוד רפואי בבתי חולים ניזוקו וחדלו לפעול בחודשים האחרונים.

האספקה הלא מספקת של חשמל ודלק להפעלת משאבות מים ובארות צמצמה את משכה ותדירותה של אספקת המים למרבית משקי הבית, הגדילה את הצורך באחסון כמויות מים נוספות ופגעה בתקני ההיגיינה. מפעלי טיהור שפכים קיצרו את מחזורי הטיפול, עובדה שהגבירה את רמת הזיהום של מי השפכים המטוהרים חלקית המוזרמים לים. בסביבת תחנות שאיבה, במיוחד באזורים הנמוכים, קיימת סכנה מתמדת של זרימת מי ביוב חזרה לרחוב. כמו כן, המחסור בדלק לכלי רכב אילץ עיריות לצמצם באופן משמעותי את איסוף האשפה, צעד המוסיף לסיכונים לבריאות הציבור.⁵

להפסקות חשמל נודעה השפעה שלילית על הסביבה הלימודית, הן בבית הספר והן בבית. חדרי כיתות חשוכים פוגעים בריכוז של התלמידים, ובמקומות שבהם פועלים גנרטורים הרעש, העשן והריח הנפלטים מפריעים גם הם ללימודים. מזון לקפיטריות בבתי הספר לא ניתן לאחסן במקררים, ועקב המחסור במים בשל שיבושים בפעולת משאבות המים השירותים מלוכלכים ואין מים לשטיפת ידיים.

מחסור בדלק, ועקבה כך העליות במחירי הדלק, פוגעים גם ביכולת להתפרנס מחקלאות. דייגים, חקלאים ומגדלי עופות תלויים בדלק להפעלת כלי רכב וסירות דיג, ציוד השקיה חיוני ותאורה וחימום של לולים. כשלא לה מצטרפים הנזק מהמלחמה והנזק ממשקעים, סביר

האספקה הלא מספקת של חשמל ודלק להפעלת משאבות מים ובארות צמצמה את משכה ותדירותה של אספקת המים למרבית משקי הבית, והגדילה את הצורך באחסון כמויות מים נוספות.

בשנים האחרונות פיתחה עזה תלות בדלק מצרי מוברח ומסובסד. מדי יום הובאו אל עזה דרך המנהרות כמיליון ליטר דלק, עד שביולי 2013 הופסקה פעילות המנהרות. ב-1 בנובמבר 2013 חדלה תחנת הכוח של עזה לפעול לאחר שמלאי הדלק שלה אזל, ויצרה את אחד ממשברי האנרגיה החמורים ביותר שידעה רצועת עזה בשנים האחרונות. ב-15 בדצמבר חידשה תחנת הכוח את פעולתה, אבל עדיין נותרה פגעה סגירתו של מעבר כרם שלום עם ישראל, ולאורך שנת 2014 נאלצה מדי פעם להפחית או להפסיק כליל את פעולתה באופן זמני.

להניח שיייווצר חוסר ביטחון תזונתי כתוצאה מהאמרת מחירי המזון, במיוחד ירקות טריים. המחסור בדלק משפיע לרעה גם על קירור התוצרת, בקיעת ביצים ועל מיכון למשקי בעלי חיים, לולי עופות וחוות גידול דגים.

אספקת דלק החירום, הן לתחנת הכוח של עזה והן לשירותים בסיסיים, חיונית אמנם לריכוך כגעתו של המשבר, אך עדיין דרושים בדחיפות פתרונות לטווח הבינוני והארוך. האפשרויות כוללות רכישת חשמל נוסף מישראל,⁶ והמרת תחנת הכוח מדלק לגז.⁷ נכון לעכשיו מיושמים פתרונות אנרגיה חלופית בהיקף קטן (בעיקר סולארית), אבל עדיין יש לאמוד מהו הפוטנציאל לפתרונות אנרגיה חלופית בקנה מידה גדול. בטווח

הארוך יהיה צורך לשלב את עזה ברשת האזורית, ולחבר אותה למצרים ולכלל האזור.

חששות מפני חורף קשה בעזה בלב ההרס שגרמו מעשי האיבה בקיץ

בעלי תפקידים כלסטינים חוששים שחודשי החורף יחמירו את המצב ההומניטרי הקשה להחריד בעזה, וידרדרו עוד יותר את התשתית השברירית ממילא. במשך המלחמה נהרסו כ-20 אלף בתים או נעשו לא ראויים למגורים, יותר מ-28 אלף בני אדם עדיין עקורים ושוהים במחסים (ראו פרק "מרכזים קולקטיביים של אונר"א"), ועוד רבים אחרים שוהים אצל משפחות מארחות.

בחורף שעבר התעורר צורך לפנות 10,000 בני אדם, ואלפי חממות ויבולי שדה ניזוקו כאשר שיטפונות הציפו את עזה בעקבות סופות גשמים עזות וארבעה ימים של גשם עז ובלתי פוסק.⁸

נכון לעכשיו, תוכניות למתן מענה להקלת הפגיעה הפוטנציאלית של הגשמים והטמפרטורות הנמוכות מצויות בשלב פיתוח ו/או יישום על ידי הסוכנויות ההומניטריות המשתתפות בכוח המשימה לענייני מחסה ופריטים שאינם מזון, וכן בכוח המשימה לענייני מים, תברואה והיגיינה.

מחסה ופריטים שאינם מזון

המוכנות לקראת החורף מצויה בקדימות עליונה עבור כוח המשימה לענייני מחסה. המשפחות שנכנעו קשה ביותר במעשי האיבה בקיץ סובלות במיוחד מחוסר מוכנות לקראת העונה הקרובה, וזקוקות לתמיכה דחופה בכדי למנוע הידרדרות נוספת בתנאי חייהן. קבוצה זו כוללת את מי שמתגוררים בבתי שניזוקו, במחסים מאולתרים, אצל

פרק זה נמסר על ידי מועצת הפליטים המרוגית מטעם כוח המשימה לענייני מחסה ועל ידי יוניצ"ף מטעם כוח המשימה לענייני מים, תברואה והיגיינה.

המשפחות שנכנעו קשה ביותר במעשי האיבה בקיץ סובלות במיוחד מחוסר מוכנות לקראת העונה הקרובה, וזקוקות לתמיכה דחופה בכדי למנוע הידרדרות נוספת בתנאי חייהן.

משפחות מארחות או במבנים טרומיים. המטרה העיקרית של חברי כוח המשימה לענייני מחסה היא להבטיח נוחות תרמית מספקת לבני אדם ולמבנים גם יחד.

סוכנויות מכינות באופן משותף מאגרים של פריטים רלבנטיים שאינם מזון, לרבות שמיכות, מזרנים, יריעות פלסטיק, תנורי חימום ומכלי גז. נכון לעכשיו המטרה שאליה שואפים אנשי כוח המשימה לענייני מחסה היא לענוות על הצורך של 60 אלף משפחות בחומרים כאלה, שחלקם כבר סופקו. רכישתם של כמה מהפריטים הללו, שאינם זמינים בעזה, הצריכה מאמצים רבים וגרמה לעיכובים.

יריעות פלסטיק מספקות אמנם מידה מסוימת של בידוד לחדרים, אבל שיקום יכול להבטיח נוחות תרמית טובה יותר ובנוסף לשפר את הפרטיות וההגנה. אלא שעבודות שיקום בקנה מידה נרחב טרם החלו, בשל זמינותם המוגבלת של חומרי בניין. באוקטובר הושק אמנם המנגנון הזמני לשיקום עזה, המאפשר יבוא של חומרי בניין על ידי מוכרים מורשים ומכירתם ליחידים ולמוסדות שהמק לנכסיהם כבר נאמד⁹, אבל היישום איטי ורק משפחות מעטות מאוד הצליחו לרכוש חומרים.

כמו כן, הפיץ כוח המשימה מידע על אמצעים שונים שניתן לנקוט כדי להתכונן לקראת תנאי מזג האוויר הקשים ולמתן את פגיעתם. את עלון המידע ניתן להשיג (באנגלית ובערבית) באתר האינטרנט של כוח המשימה (www.ShelterPlaestine.org).

מים ותברואה

המזק שנגרם במעשי האיבה האחרונים לתשתית המים, התברואה וההיגיינה הגביר את סכנת ההצפות בסביבתן של תחנות שאיבת שפכים / מי גשמים שניזוקו, במיוחד מאחר שבכמה מהשכונות תעלות הניקוז חסומות. המזק לתשתית החשמל יצר תלות גדולה יותר

”עונה קרה עלולה לבשר על אסון הומניטרי חדש. רבים מצינורות הביוב ורשתות המים עדיין קבורים מתחת להריסות. הדבר הגרוע ביותר שעלול לקרות החורף הוא ששפכים גולמיים שנכלאו מתחת להריסות יתערבבו עם מי הגשמים ויצפו בתים בעיר עזה.”

נציג של רשות המים בעיר עזה

בגנרטורים הפועלים על דלק, והותיר את השירותים הקיימים פגיעים הן למחסור בדלק והן לתקלות בשל שימוש מוגבר (ראו הפרק על "משבר האנרגיה"). תיקוני החירום ושיקום בקנה מידה נרחב יותר של תשתיות מים, תברואה והיגיינה אמנם נמשכים, אבל עיכובים בכניסת חומרים וציוד מעכבים את התקדמותם.

הארגונים השותפים לכוח המשימה לענייני מים, תברואה והיגיינה נפגשו עם בעלי תפקידים בחברת המים של עיירות החוף בעזה וספקי שירותים אחרים, כדי לזהות פעילויות פוטנציאליות למניעת הצפות ולתמיכה, ולדון ביישומן.

דיונים אלה היוו את הבסיס לרכיב מניעת סיכון ומתן מענה להצפות בתוכנית המענה האסטרטגי בתחום המים, התברואה וההיגיינה לרצועת עזה, במקביל להמשך התערבויות חירום על מנת להבטיח שירותים בסיסיים למשקי בית באזורים שנפגעו במלחמה ולמשפחות עקורים/משפחות מארחות. המענה להכנה לקראת החורף נועד להבטיח שספקי שירותים יוכלו למנוע הצפות באזורים מקומיים מוגדרים ולתת להן מענה באמצעות מתן ציוד ואספקה חיוניים, לרבות חלפים ודלק. כן מבטיח המענה תמיכה לאמצעי מניעה פשוטים ויכולת מענה שהועמדה מראש למשקי בית שנפגעו מהצפות. בכדי לתמוך במאמציה של חברת המים של עיירות החוף בעזה, ביצע אחד הארגונים (ACF) מיפוי מכורט של סכנות ההצפה הקיימות בשלוש הנפות של רצועת עזה, ומקווים כי באמצעות תוכנית המענה האסטרטגי יורחב מיפוי זה גם לנפות הצפוניות.

אומדן הגנת הילד בעזה מצביע על מצוקה קיצונית

425 אלף ילדים בעזה זקוקים לתמיכה מיידית, הן פסיכו-חברתית והן בתחום הגנת הילד

כמעט 425 אלף ילדים בעזה זקוקים לתמיכה מיידית, הן פסיכו-חברתית והן בתחום הגנת הילד, בעקבות המבצע הצבאי בקיץ. נתון זה כולל לפחות 3,373 ילדים שנפצעו במהלך מעשי האיבה, ואשר חלקם יסבלו מנכויות תמידיות, יותר מ-1,500 ילדים שהתייתמו ומאות אלפים שבתים ניזוקו או שנאלצו להימלט מהלחימה ולעבור למקום אחר, בהם עשרות אלפים שעדיין עקורים. כולם זקוקים בדחיפות לתמיכה מכוחות המשימה להגנת הילד ומכוחות משימה רחבים יותר לענייני רווחה, כדי שיוכלו להשיב לעצמם את תחושת הנורמליות ולהתמודד עם רמות חריפות של מצוקה פסיכו-חברתית ופגיעות, בזמן שבו מספר שכונות וכפרים ברצועת עזה עדיין חרבים.

לאחר הסכסוך בצעה קבוצת העבודה לענייני הגנת הילד, בהנהגת יוניצ"ף, אומדן הגנת הילד ברחבי עזה, כדי לזהות קדימויות להתערבות. אף שהנתונים עדין נאספים ומנותחים, הממצאים הראשוניים חושפים דור שלם של ילדים הנאלצים להתמודד עם אובדן ומצוקה קיצוניים.

מספר הילדים ההרוגים ממשיך לעלות

לפחות 538 ילדים פלסטינים נהרגו בחמישים ימי הסכסוך המזוין בעזה: 341 בנים ו-197 בנות, בני שבוע עד 17 שנים. 68% מתוכם היו בני 12 ומטה. מספר הילדים שנפגעו ממשיך לעלות מכני שילדים כצועים קשה עדיין מטופלים בבתי חולים ותהליך האימות הנוסף של תקריות קודמות טרם הסתיים.

פרק זה נמסר על ידי יוניצ"ף

ילדים שנפגעו ממעשי האיבה זקוקים בדחיפות לתמיכה מכוחות המשימה להגנת הילד ומכוחות משימה רחבים יותר לענייני רווחה, בכדי שיוכלו השיב לעצמם את תחושת הנורמליות ולהתמודד עם רמות חריפות של מצוקה פסיכו-חברתית ופגיעות, בזמן שבו מספר שכונות וכפרים ברצועת עזה עדיין חרבים.

צילום: יונצ'יק / אל-כאמא
שיימה בבית הספר

שיימה בת העשר חיה בא-שגייעה שבמזרח עזה, שכונה צפופה שכיום היא ברובה מרחב עצום של עיי חורבות. סכנת נפלי מלחמה אורבת בכל פינה.

עשרה ימים לאחר תחילת הסכסוך, בעוד השכונה מופגזת באש כבדה של תותחים, מרגמות ותקיפות אוויריות, עברה משפחתה של שיימה לדירת סבה שבקומת הקרקע, שנחשבה בטוחה יותר.

יותר. "מוקדם בבוקר ההפגזות התקרבו אלינו", מספרת שיימה. אביה, עאדל, ישב על הספה בחדר המגורים והחזיק בזרועותיו את אחותה בת השנתיים, דימא, שאותה ניסה להרדים. באותו רגע פגע פגז בבית השכנים - עאדל ובתו נהרגו מרסיסים שחדרו דרך הקירות.

"ראיתי את הדוד שלי נושא בידיו את אחותי", אומרת שיימה. "הבנתי שהראש שלה נכרת בהפגזה. לא הסתכלתי על הגופה של אבא שלי מפני שפחדתי שהפציעות שלו היו קשות באותה מידה. ברחתי משם... אני כבר לא יכולה לשיר. אני חושבת על אבא שלי ואחותי המתים. אני מרגישה אשמה."

מטפלת מהמרכז הפלסטיני לדמוקרטיה וליישוב סכסוכים מבקרת באופן קבוע אצל שיימה בביתה, ועוזרת לה לדבר על ההתנסות שלה כדי להפחית ממצוקתה הפסיכו-חברתית ולהגביר את רווחתה.

אחוזי המשיבים שזיהו סיכון זה

סיכונים הומניטריים הפוגעים בילדים

49	סיכונים סביבתיים בתוך הבית ובקרבנו (הקשורים בחשמל, ביוב ואש)
36	גישה לא מספקת לטיפול רפואי
34	אלימות בקהילה
22	חזרה למעשי האיבה
19	אלימות במשפחה
15	נוהגים מסורתיים מזיקים (נישואי ילדות, רציחות על רקע כבוד המשפחה, ירי באוויר בעת חגיגות)

בין יתר הממצאים מצביע האומדן על עלייה באלימות פיזית נגד ילדים בתוך משפחותיהם וקהילותיהם, בהקשר של הדחק (סטרס) המוגבר שעמו מתמודדים הורים ומטפלים אחרים. מספר גדל והולך של ילדים נשלחים בעל כורחם לעבוד, במקרים מסוימים בפעילויות עתירות סיכון כמו ליקוט גרוטאות מתכת. עיסוק זה מביא את הילדים במגע עם נפלי המלחמה המרובים שמרבית שטחי עזה נגועים בהם. במחסים ובקהילות מארחות דווח על מקרים של התעללות מינית, במיוחד בילדות מתבגרות.

ילדים רבים דיווחו כי הם פוחדים להתרחק מהבית בכדי לבקר בבית הספר. בקרב בנים רווחים התנהגות אגרסיבית, זעם ותסכול, במיוחד בריונות ואלימות נגד אחים ואחיות. שכיחות גבוהה של בכי בלא סיבה, צרחות, הרטבת לילה, סיוטים ועצב כללי נצפו אף הם, בעיקר בקרב ילדות.

האומדן מצביע על עלייה באלימות פיזית נגד ילדים בתוך משפחותיהם וקהילותיהם, בהקשר של הדחק (סטרס) המוגבר שעמו מתמודדים הורים ומטפלים אחרים.

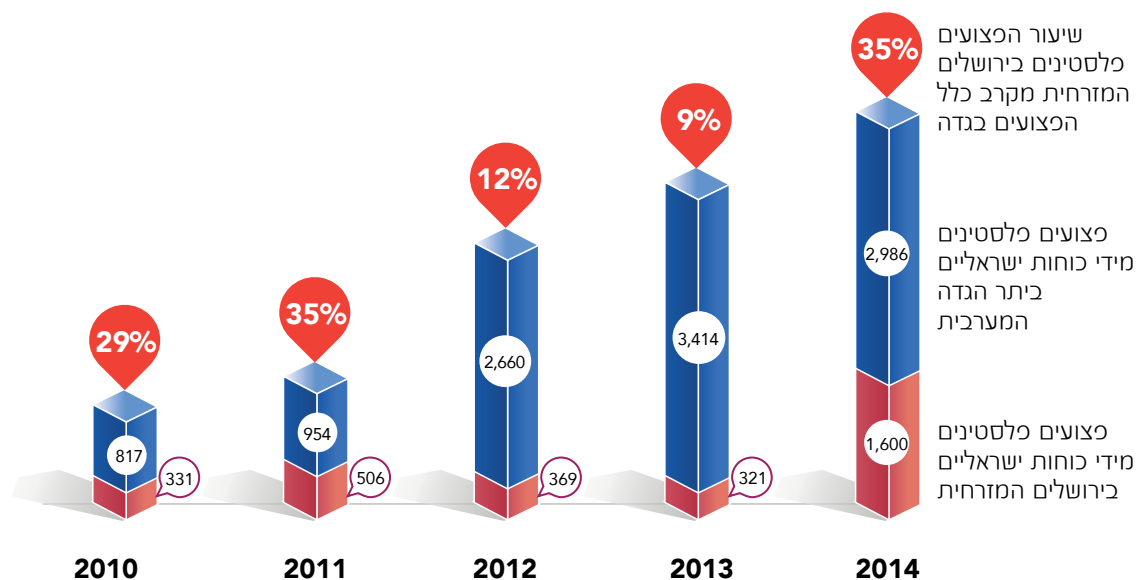
בסך הכול מאשר האומדן את הצורך הדחוף בחיזוק המערכות והפרוטוקולים הקיימים בתחום הגנת הילד, שתפקידם לזהות ולתת מענה לצורכי ההגנה של ילדים. חשוב באותה מידה לזהות ולתת קדימות למשפחות החלשות והעניות ביותר, למתן תמיכה פסיכו- חברתית והפנייה לשירותים חיוניים באמצעות מערכת ניהול טיפול. בעזרת תמיכה מקרן החירום המרכזית של האו"ם גייס ארגון יוניצ"ף ארגונים שותפים המיישמים שורת התערבויות פסיכו-חברתיות, במטרה להגיע עד תחילת 2015 לכ-100 אלף ילדים.

ירושלים המזרחית: חששות בתחום ההגנה לנוכח ההסלמה במתיחות

מאז תחילת 2014 נפצעו 1,600 פלסטינים בעימותים עם כוחות ישראליים

רמות המתיחות בירושלים המזרחית עלו משמעותית במשך חודש אוקטובר, והדבר מצא את ביטויו בתדירות ובעוצמה של עימותים אלימים, מתקפות, מעצרים והריסות. מגמה זו עוררה דאגה רבה וחששות שהיא עלולה לגרום להסלמה רחבה יותר ברחבי השטח הפלסטיני הכבוש.

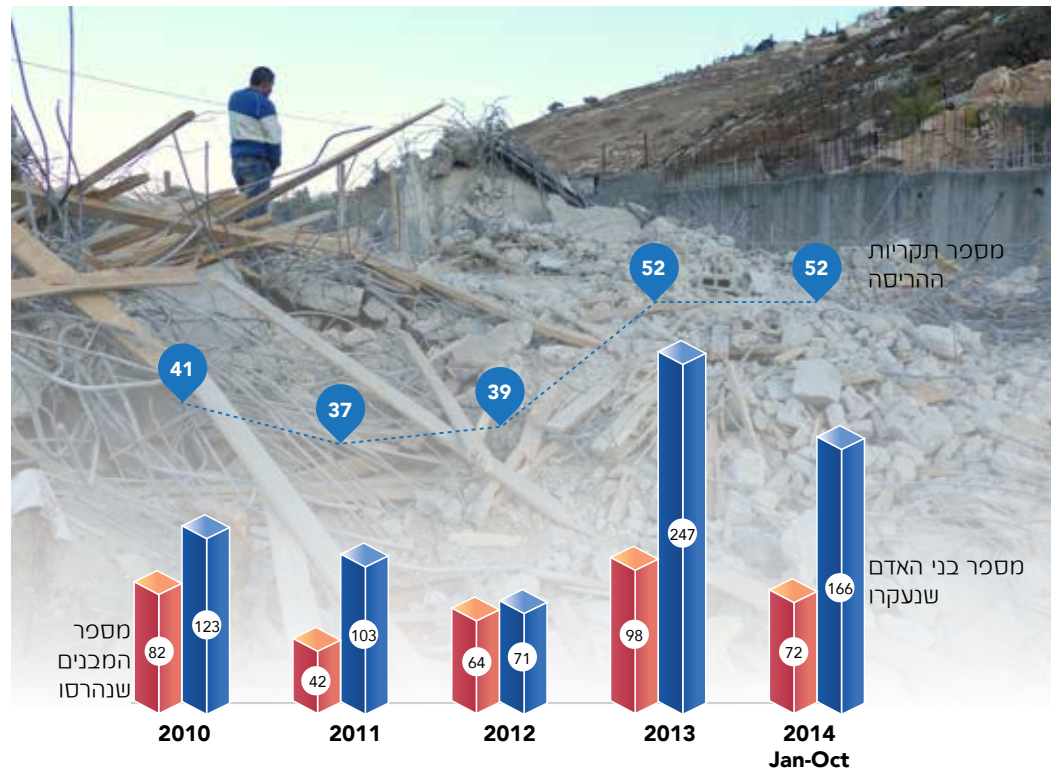
אף שכבר בתחילת השנה היו עליות חדות בעימותים בין פלסטינים מירושלים המזרחית לכוחות ישראליים, ההתפתחויות בחודש אוקטובר היו מיוחדות במינן בכמה היבטים. בעוד שעימותים קודמים בשנת 2014 הוגבלו לימים אחדים סביב אירועים ספציפיים, והתרכזו בגבולות החיצוניים של העיר (כמו למשל מחסום קלנדיה), העימותים החודש, שבהם נפגעו 171 פלסטינים, התרחשו כמעט מדי יום והתפשטו למרבית השכונות הפלסטיניות. בסך הכול, מאז תחילת 2014 (עד סוף אוקטובר) נהרגו בירושלים המזרחית שני פלסטינים מידי כוחות ישראליים במהלך הפגנות ועימותים (לא כולל מבצעי המתקפות נגד ישראלים) וכ-1,600 פלסטינים נפצעו; רוב הפצועים תועדו ביולי, בעקבות חטיפתו והריגתו של נער פלסטיני. לשם ההשוואה, בכל שנת 2013 לא נהרגו פלסטינים, ומספר הפצועים היה 320.

עדכונים מהרגע האחרון

שבעה ישראלים נהרגו

פלסטיני ממחנה הפליטים שועפאט, שלכאורה היה קשור לחמאס, נהג ב-5 בנובמבר את כלי הרכב שלו אל תוך תחנה של הרכבת הקלה בגבול שבין ירושלים המזרחית והמערבית, תקף לאחר מכן עוברים ושבים במוט ברזל, הרג שוטר מג"ב ישראלי ופצע 12 ישראלים נוספים, בהם נער בן 17 שמת מפצעיו ב-7 בנובמבר. הנהג נהרג על ידי כוחות ישראליים במהלך התקרית. ב-18 בנובמבר נכנסו שני פלסטינים מירושלים המזרחית לבית כנסת בירושלים המערבית, ירו במתפללים ודקרו אותם, הרגו ארבעה מהם ופצעו 12 נוספים. התוקפים, וכן שוטר ישראלי, נהרגו בחילופי אש לאחר התקרית.

בשנים האחרונות גברה כניסתם של פעילים ישראלים למתחם הר הבית / אל-אקצא, מפעם בשבועיים במוצא ב-2012, לפעם בארבעה ימים ב-2013, ולפעם ביומיים עד שלושה ימים ב-2014.

בחודש אוקטובר נצפתה גם עלייה משמעותית באלימות של פלסטינים נגד אזרחים ישראלים בעיר, לרבות תקריות תכופות של יידוי אבנים, מתקפה על נוסעים בתחנת הרכבת הקלה (מתקפה דומה תועדה בתחילת נובמבר) וניסיון להתנקש בחייו של מנהיג (ורב) של קבוצה ישראלית הנאבקת למען הרחבת גישתם של יהודים למתחם הר הבית / מסגד אל-אקצא. מאז תחילת 2014 (עד סוף אוקטובר) נהרגו שלושה ישראלים מידי פלסטינים בירושלים המזרחית והמערבית וכשבעים נוספים נפצעו.

במהלך חודש אוקטובר חלה עלייה בהריסת נכסים פלסטיניים, שנהרסו בנימוק שנבנו בלא היתרי בנייה. על פי דיווחים באמצעי התקשורת הורה לאחרונה ראש עיריית ירושלים לגורמים בעירייה להגביר את אמצעי היאכיפה נגד פלסטינים בירושלים המזרחית, לרבות הריסות בתים בגין בנייה ללא היתרים. זאת במטרה להפעיל על האוכלוסייה הפלסטינית לחץ לפעול נגד מפגנים צעירים.¹⁰ באוקטובר תועד המספר הגבוה ביותר של הריסות (23 מבנים) מאז תחילת השנה, והמספר השני הגבוה ביותר של בני אדם שנעקרו (30). אירועים אלה התרחשו בצד השתלטות של מתנחלים על נכסים בשני חלקים של שכונת סילוואן, והודעות שונות של הממשלה על הרחבת התנחלויות בחלקים אחרים של העיר.¹¹

הגורם העיקרי למתיחות במהלך החודש היה החשש בקרב פלסטינים מפני שחיקה נוספת של הסטטוס קוו בעניין הסדרי הגישה למתחם הר הבית / מסגד אל-אקצא.¹²

חששות אלה קשורים להגבלות שהטילו לאחרונה הרשויות הישראליות על גישת מוסלמים למתחם, בד בבד עם התכיפות הגוברת של כניסת פעילי ימין ומתנחלים למתחם, במה שנתפס כמעשי התגרות. בשנים האחרונות גברה כניסתם של פעילים ישראלים למתחם, מפעם בשבועיים במוצא ב-2012, לפעם בארבעה ימים ב-2013, ולפעם ביומיים עד

הסיפוח החד-צדדי על ידי ישראל של ירושלים המזרחית ושל העורף החקלאי הסובב אותה בגדה המערבית, בשנת 1967 נוגד את המשפט הבינלאומי.¹⁴ סיפוח זה לא זכה להכרת הקהילה הבינלאומית, הרואה בירושלים המזרחית חלק בלתי נפרד של השטח הפלסטיני הכבוש, ובתושביה הפלסטינים בני אדם המוגנים על ידי המשפט ההומניטרי הבינלאומי.

שלושה ימים ב-2014. ההגבלות על גישת מוסלמים כוללות מניעת היתרי כניסה לבעלי תעודות זהות של הגדה המערבית והגבלות גיל/מגדר לבעלי תעודות זהות של ירושלים המזרחית, וכן הגבלות על בסיס פרטני. באוקטובר היה המתחם סגור ליום שלם זו הפעם הראשונה מאז 1967, ובתוך מסגד אל-אקצא עצמו התחוללו עימותים אלימים עם כוחות ישראלים. בכירים בישראל, בהם ראש הממשלה בנימין נתניהו, הכחישו כל כוונה רשמית לשנות את הסטטוס קוו.¹⁵

במספר הילדים הפלסטינים שנעצרו מאז יוני 2014 חלה עלייה חדה בהקשר של המתיחות הגוברת בירושלים המזרחית, ועניין זה המשיך לעורר דאגה רבה, בצד האשמות בדבר התעללות בילדים עצורים. בתקופה שבין יוני לאוגוסט בלבד תיעד משרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטריים מעצרים של כמאתיים ילדים, נתון כמעט זהה למספר הילדים שנעצרו בכל שנת 2013.

בפעם הראשונה זה יותר מעשור, חקלאים במזרח נפת בית לחם הגיעו למטעי הזיתים שלהם הממוקמים ליד התנחלויות

יותר מתשעים קהילות פלסטיניות בגדה המערבית זקוקות ל"תיאום מוקדם" עם הצבא הישראלי כדי להגיע לאדמותיהן הממוקמות בקרבת התנחלויות.

במשך עונת המסיק שנפתחה רשמית החודש, הורשו חקלאים פלסטינים משבעה שבטים בדואים במזרח נפת בית לחם להגיע, בפעם הראשונה זה יותר מעשור, למטעי הזיתים שלהם שבקרבת התנחלויות. החקלאים הללו חיים ביישובים שונים בסביבה, בהם העיר בית לחם והכפרים אל-אעוקבן, אל-עסאכרה ורחימה. בבעלותם אדמות (על פי דיווחים 700 דונם) הממוקמות בקרבת ההתנחלות נוקדים והמאחזים הסמוכים אליה, אל דוד, כפר אלדד, שדה בר ומעלה רחבעם.

האדמה, שעובדה בעבר ונשתלו בה עצי זיתים וגידולים עונתיים כמו חיטה ושעורה, היוותה את מקור ההכנסה העיקרי למשפחות החקלאים. מאז תחילתה של האינתיפאדה השנייה בשנת 2000 סבלו חקלאים אלה אלימות והפחדה שיטתיות מצד מתנחלים, שצמצמו את גישתם לאדמה ואחר כך מנעו אותה לחלוטין.

בעקבות התערבות משפטית שביצע השנה הארגון הישראלי הלא ממשלתי "רבנים למען זכויות האדם", הכריז המנהל האזרחי הישראלי כמה מהחלקות הרלבנטיות שטחים צבאיים סגורים. צעד זה מונע גישה של מתנחלים לאזור ומחייב את בעלי האדמה להשיג הרשאה מיוחדת (המכונה "תיאום מוקדם") כדי להיכנס אליה. לאחר מכן הקצה המנהל האזרחי

בעקבות התערבות משפטית שהגיש השנה ארגון ישראלי לא ממשלתי, הקצה המנהל האזרחי הישראלי לחקלאים הנוגעים בדבר שתי תקופות בנות ימים אחדים שבהן יוכלו לתאם גישה למטעיהם באבטחה של כוחות ישראליים.

הישראלי לחקלאים שתי תקופות (29 בספטמבר עד 2 באוקטובר ו-13 עד 19 באוקטובר) לכניסה מתואמת באבטחה של כוחות ישראליים.

הגישה התבצעה כמתוכנן, למעט הזדמנות אחת שבה הצטוו החקלאים לעזוב את השטח לפני המועד המוסכם, בעקבות איומים מצד מתנחלים, והזדמנות אחרת שבה חסמו מתנחלים את גישתו של טרקטור. בסך הכול היו איכות היבול וכמותו ירודות מאוד, משום שהעצים לא טופלו במשך פרקי זמן ארוכים. עם זאת, כמה מהחקלאים ניצלו את ההזדמנות לחרוש את האדמה ולהכין אותה לנטיעת עצים נוספים. "אנו מקווים שהסיוע המשפטי יעזור לנו להשיב לעצמנו את אדמתנו, למרות מתקפות והפחדה מצד מתנחלים," אמר סעד סלאמה אל-אסכרה בן השישים, מהכפר אל-עסאכרה.

משטר התיאום המוקדם

גישתם של חקלאים פלסטינים לאדמותיהם הפרטיות הממוקמות בתוך הגבולות החיצוניים של התנחלויות, או בשטחים הסובלים מאלימות והפחדה חוזרות ונשנות מידי מתנחלים, הוכפפה בשנים האחרונות למשטר "תיאום מוקדם". משטר זה נאכף גם כאשר החוקיות של ההתנחלות/מאחז, או של הגידור בידי מתנחלים של אדמה פרטית פלסטינית סביבם, מוטלת בספק מתוקף המשפט הישראלי.¹⁵ בכדי להשיג אישור על החקלאים להגיש למשרד התיאום והקישור האזורי הפלסטיני (מתי"ק) באזור מגוריהם בקשה ומסמכי בעלות, המועברים למתי"ק הישראלי לבדיקה.

בתחילת עונת המסיק הנוכחית הוחל משטר "התיאום המוקדם" לצורכי גישה לאדמות בתוך 56 התנחלויות ומאחזים ובסביבתם, והוא משפיע על חקלאים המתגוררים ביותר מתשעים יישובים וכפרים פלסטיניים. השנה התעכב יישום שיטה זו למשך כשבועיים מתחילת עונת המסיק, בשל החגים היהודיים. מלבד זאת, דיווחים ראשוניים מצביעים על כך שהשיטה פעלה בלא תקלות וכי החקלאים היו מסוגלים בדרך כלל להגיע למטעי הזיתים שלהם במועדים שתואמו מראש בלא תקרית.

”אנו מקווים שהסיוע המשפטי יעזור לנו להשיב לעצמנו את אדמתנו, למרות מתקפות והפחדה”

סעד סלאמה אל-אסכרה, בן 60, מהכפר אל-עסאכרה.

מצד שני, יש ראיות למקרים מרובים של חקלאים שבדומה לחקלאים במזרח נפת בית לחם לפני ההתפתחויות האחרונות אינם מכינים תועלת מן הגישה המוגבלת שמעניק משטר התיאום המוקדם. הסיבות לכך נעות מחוסר מודעות, היעדר גישה לסעד משפטי ועד לשיקולי עלות-רווח, בין היתר.

למרות התועלת שבו, למשטר התיאום המוקדם מספר מגרעות, הן מעשיות והן עקרוניות. לא זו בלבד שהשיטה מטילה את מלוא נטל ההסתגלות להגבלות הגישה על חקלאים פלסטינים, במקום על מתנחלים (שבמקרים רבים עוסקים בהתנהגות אלימה ולא-חוקית במובנים אחרים), אלא שהסתבר גם כי אינה יעילה ברובה למניעת מתקפות על עצים ויבולים, משום שמרבית המתקפות מתרחשות מחוץ לזמנים המוקצים במסגרת תהליך התיאום.

השיטה הישראלית המשמשת לחקירת תלונות בדבר אלימות ומעשי השחתה של מתנחלים, הפוגעים בעצים בבעלות פלסטינית, אינה יעילה ברובה. בין 2005 לספטמבר 2014 תיעד הארגון הישראלי לזכויות האדם "יש דין" 246 תקריות שבהן הובילו תלונות בדבר נזק מכוון לעצי פרי בגדה המערבית לפתיחה בחקירה משטרתית. מבין החקירות האלה הסתיימו רק ארבע בהגשת כתב אישום.¹⁶

הרחבת התנחלות סביב שטח שהוכרז על ידי ישראל "שמורת טבע"

הגבלות גישה והטרדות בידי מתנחלים פוגעות במחיה ויוצרות סיכון לעקירה

פעילויות ואמצעי התנחלות שנעשו לאחרונה באזור ואדי קאנא שבנפת קלקיליה עוררו חששות בדבר השפעתם האפשרית על קהילות פלסטיניות שמלכתחילה הן פגיעות וחלשות. בשנות השמונים הגדירו הרשויות הישראליות אזור זה כ"שמורת טבע", עובדה שגררה הגבלות חמורות על בעלי אדמות פלסטינים שרצו להשתמש בקרקע לחקלאות ולמרעה. אזור השמורה מוקף מכל עבריו בעשר התנחלויות, בהן שני מאחזים בלתי חוקיים (אל מתן ואלוני שילה).

ביוני השנה הפקיד המנהל האזרחי הישראלי לעיון הציבור תוכנית מתאר מפורטת שנועדה "להכשיר" בדיעבד את המאחז אל מתן ואת כביש הגישה אליו.¹⁷ מאחר שחלק מהשטח שמכסה התוכנית (לרבות כמה מבנים קיימים) נמצא בתחומי שמורת הטבע, שהפיתוח בתוכה אסור, הוציא המנהל האזרחי הישראלי גם צו המתקן את גבולות שמורת הטבע ומוציא את השטח המוצע (כמאה דונם) מתחומה.¹⁸

בעבר הכריז המנהל האזרחי הישראלי את האדמה שהוקצתה לאל מתן "אדמת מדינה" וכלל אותה בגבולות המוניציפליים של ההתנחלות מעלה שומרון, אבל פלסטינים מיישובים סמוכים טוענים לבעלות על אדמה זו והגישו התנגדויות לתוכנית.

בתוך שמורת הטבע ובקרבתה ממוקמות שתי קהילות רועים פלסטיניות קטנות (ואדי קאנא וערב אל-חילי), שאוכלוסייתן מונה 85 בני אדם. ההגבלות שהטילו הרשויות הישראליות ופעילויות ההתנחלות באזור כגעו במיוחד בקהילות אלה, שעל פי דיווחים חיות במקום מאז שנות הארבעים, וגרמו לעקירה ולסכנת עקירה.

פעילויות ואמצעי התנחלות שנעשו לאחרונה באזור ואדי קאנא שבנפת קלקיליה עוררו חששות בדבר השפעתם האפשרית על קהילות פלסטיניות שמלכתחילה הן פגיעות וחלשות.

[illegible]

מאז תחילת הכיבוש הכריזו הרשויות הישראליות על 76 שטחים, המשתרעים על כני כ-13% משטח הגדה המערבית (כ-578 אלף דונם) "שמורות טבע", במטרה המוצהרת להגן על הסביבה וחיי הבר בשטחים אלה. רוב השמורות הללו ממוקמות לאורך בקעת הירדן ובאזור ים המלח.¹⁹

צווים צבאיים ישראליים אוסרים על מעשים הגורמים ל"פגיעה" בשמורת הטבע, לרבות "שינויה של צורה או של תנוחה טבעית, או הפרעה מלאכותית למהלך ההתפתחות הטבעית נשל שמורת הטבע".²⁰ הרשויות הישראליות פירשו סעיף זה של הצו כאיסור גורף על השימוש באזורים המוכרזים למטרות מגורים, חקלאות או מרעה, למעט שימושים שהוכרו כקיימים קודם להגדרתו של השטח כשמורת טבע.²¹

באכיפה ובפרשנות הממשיות של סעיף זה חלו שינויים רבים עם הזמן ובאזורים שונים. בשנים האחרונות בלטה יותר האכיפה בכמה מהשמורות בבקעת הירדן, בשל הטלת קנסות על רועים שרעו את עדריהם באזור.

רק ארבע משמורות הטבע המוכרזות (כולן באזור ים המלח) פותחו על ידי הרשויות הישראליות כדי להתאימן לקבלת מבקרים.²² ניתוח של תצלום האוויר של הגדה המערבית משנת 2014 מצביע גם על כך שחלק מהגבולות החיצוניים של עשרות התנחלויות ומאחזים חורגים לתוך שטחים שהוגדרו כשמורות טבע.

כמעט רבע מכלל השטח שהוגדר כשמורות טבע הוכרז לאחר מכן "שטח אש" לאימונים צבאיים, עובדה המעמידה בספק את המטרה המוצהרת של הגנה על חיי הבר.

הרשויות הישראליות הכריזו על 76 שטחים, המשתרעים על כני כ-13% משטח הגדה המערבית, "שמורות טבע", במטרה המוצהרת להגן על הסביבה וחיי הבר בשטחים אלה. כמעט רבע מן השמורות הללו הוכרזו מאוחר יותר "שטחי אש".

דיווחו כי בשלוש עד ארבע השנים האחרונות עצבו את האזור חמש משפחות, שלא יכלו להמשיך ולהתפרנס ממרעה (כ-600 כבשים) באזור זה, ועברו לעיירות הסמוכות, עזון וכפר תיולתי.

ההגבלות שהטילו הרשויות הישראליות ופעילויות ההתנחלות בשטח שמורת הטבע פגעו במיוחד בשתי קהילות פלסטיניות באזור ואדי קאנא, וגרמו לעקירה ולסכנת עקירה.

חקלאים פלסטינים מקהילות אחרות דיווחו גם הם כי הרשויות הישראליות החמירו את ההגבלות על עיבוד אדמותיהם המצויות בשטח זה. באפריל 2012 הוציא המנהל האזרחי הישראלי צווי גירוש נגד מספר חלקות אדמה שעליהן ניטעו כ-1,400 עצי זית (בני שנתיים עד שש), בבעלות חקלאים מהכפר דיר אסתא. לדברי המנהל האזרחי הישראלי, עיבוד זה הורחב בלא רשות אל תוך שטח שמורת הטבע. בעקבות פשרה שהושגה בהליכים משפטיים בינואר 2014, עקר המנהל האזרחי הישראלי והחרים אלף מהעצים הללו.

הגבלות גישה חדשות משפיעות לרעה על קהילה שנפגעה מגדר ההפרדה באזור ירושלים

צופים כי שיבוש הגישה לשירותים וחיי המשפחה יביא לעקירה נוספת

הכפר בית אכסא (שאוכלוסייתו מונה אלפיים נפש) ממוקם בחלקה הצפון-מערבי של נפת ירושלים. אף שלא נכלל בשטח המוניציפלי של ירושלים שסופח לישראל באופן

חד-צדדי אחרי מלחמת 1967, שמר בתחילה בית אכסא על קשריו ההיסטוריים לעיר. זיקות אלה נותקו מאז תחילת שנות התשעים, כשישראל החלה לדרוש מפלסטינים בעלי תעודות זהות של הגדה המערבית להשיג היתרי כניסה לישראל ולירושלים המזרחית.

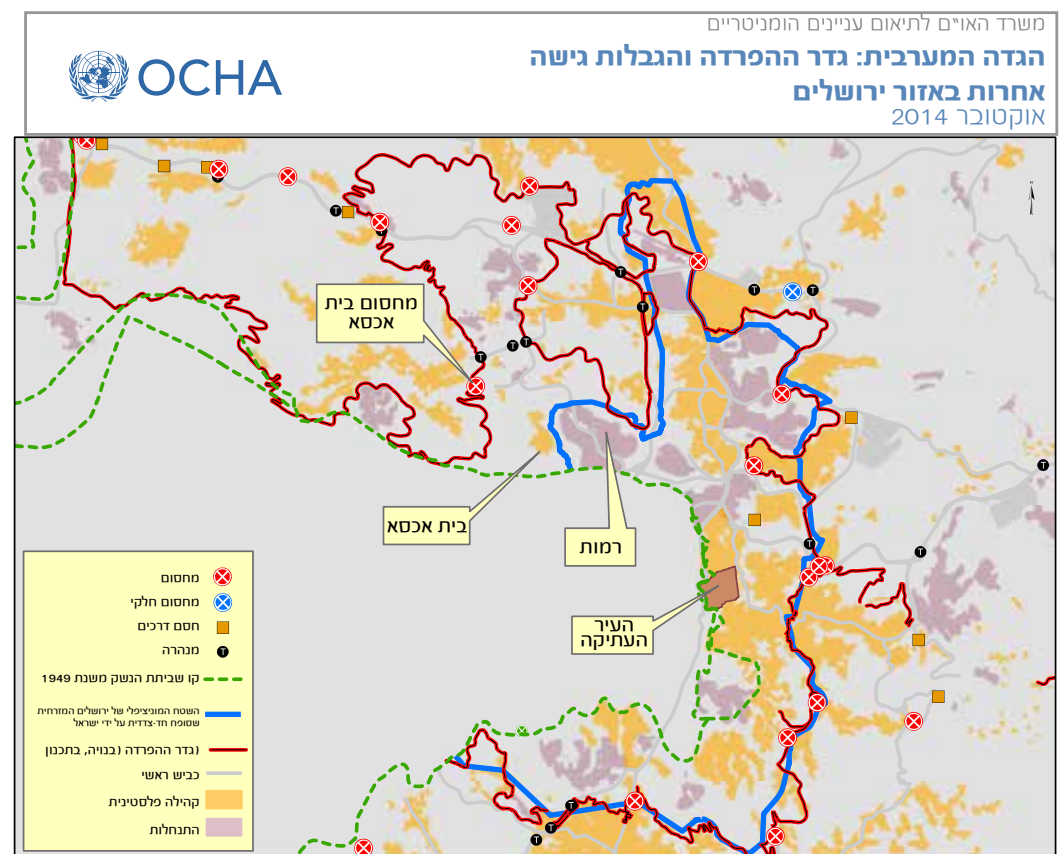
המצב הוחרף מאז 2006, עם השלמתה של גדר ההפרדה, שהותירה את בית אכסא בעברה הירושלמי. מחסום קבע שהותקן בגדר ההפרדה והתיר את הכניסה לכפר רק לתושביו ולפלסטינים מכפרים סמוכים ניתק פיסיית את הכפר מיתרת הגדה המערבית. בה בעת, לא זו בלבד שהאיסור על גישה לשטחיה המוניציפליים של ירושלים נותר בתוקף, אלא

ב-9 ביולי 2004 פרסם בית הדין הבינלאומי לצדק חוות דעת מיעצת על "ההשלכות המשפטיות של בניית חומה בשטח הפלסטיני הכבוש". בית הדין הכיר בכך שישראל "נאלצת להתמודד עם מעשי אלימות רבים, בלתי מובחנים וקטלניים נגד אוכלוסייתה האזרחית" וכי יש לה "יזכות, ואף חובה, להגיב במטרה להגן על חיי אזרחיה, [ואולם] האמצעים הננקטים חייבים להתבצע בכפוף לחוק הבינלאומי".

בית הדין קבע כי אותם קטעים של הגדר העוברים בתוך הגדה המערבית, לרבות ירושלים המזרחית, מהווים הפרה של התחייבויותיה הבינלאומיות של ישראל במסגרת המשפט הבינלאומי. בית הדין קרא לישראל להפסיק את בניית הגדר "לרבות בירושלים המזרחית ובסביבתה"; לפרק את הקטעים שכבר הושלמו; וכן "לבטל או להכריז על איספקותן של כל פעולות החקיקה והתקנות הנוגעות לחומה".

לרגל יום השנה העשירי לפרסום חוות הדעת המיעצת של בית הדין הבינלאומי לצדק, ביולי 2014, מפרסם משרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטריים ב"מעקב ההומניטרי" סדרת מאמרים שנועדו להדגיש את הפגיעה ההומניטרית המתמשכת של גדר ההפרדה.

שהכביש המחבר את בית אכסא לירושלים המזרחית נחסם בשנת 2010 לתנועת כלי רכב, חסימה המאלצת בעלי תעודות זהות ירושלמיות לנסוע למרחק רב בדרך עוקפת, דרך

ניזאר בדראן, פליט רשום בן חמישים, עבר בשנת 2000 עם אשתו וחמש ילדיו מהכפר השכן בידו לבית אכסא. בית אכסא הוא הכתובת הרשומה בתעודת הזהות של ניזאר, ואילו כתובתם הרשומה של יתר בני משפחתו הוא הכפר בידו. לדברי ניזאר, בתחילת 2014 החלה המשפחה להיתקל בבעיות במחסום בית אכסא, כשהיילים ישראלים סירבו באופן קבוע להרשות לאשתו ולילדיו להיכנס לכפר בנימוק שבית אכסא אינו הכתובת הרשומה בתעודות הזהות שלהם. ניזאר השיג ממועצת הכפר בית אכסא מכתב שאישר כי משפחתו אכן מתגוררת בבית אכסא. המכתב פתר את הבעיה באופן זמני, עד שביולי חדלו ההיילים במחסום להכיר בו. ניזאר הנואש ניסה פעמים אחדות לתאם גישה למשפחתו, גם באמצעות המת"ק הפלסטיני, אך ללא הועיל.

ניזאר ניסה לשנות את המען המופיע בתעודות הזהות של רעייתו וילדיו לבית אכסא, אבל עד עתה טרם הצליח בכך. לאחר תקרית שבה כמעט נהרג בנו במחסום, בריב עם חיילים שסירבו להתיר לו להיכנס לכפר, החליט ניזאר לעבור עם משפחתו לכפר בידו, לפחות זמנית. נכון לעכשיו הם מתגוררים בבידו, בדירה השייכת לאחד מדודיו. ניזאר אמר שהוא רוצה להמשיך להתגורר בבית אכסא, ומדי פעם בפעם מבקר בביתו שם.

מחסום קלנדיה, בכדי לנוע בין הכפר לירושלים המזרחית. להגבלות הללו נודעה השפעה הורסנית במונחים של יחסים חברתיים, אספקת שירותים, בנייה ויישום מיזמים.

מאז תחילת 2014 הורחבו ההגבלות על כניסתם לבית אכסא של פלסטינים בעלי תעודת זהות של הגדה המערבית שאינם תושבי הכפר, לרבות סוחרים, ספקי שירותים וקרובי משפחה. מאפריל 2014 ואילך ביקשו ההיילים המאיישים את המחסום שיחידים וארגונים הנכנסים לכפר יצטיידו במכתב ממועצת הכפר, המצדיק את נוכחותם או פעילותם במקום. בעקבות שביתת שבת שקיימו פלסטינים במחסום, במחאה נגד ההגבלות החדשות, הושג ביולי 2014 הסכם על מנגנון תיאום במעורבות משרד התיאום והקישור הפלסטיני (מת"ק). עם זאת, תקריות מניעת הגישה נמשכו, ועקב כך ביטל המת"ק הפלסטיני, לפי דיווחים, את השתתפותו בהסדר.

לדברי כאמל חבאכה, לשעבר ראש מועצת הכפר בית אכסא, מאז 2010 חלה עזיבה איטית של תושבים, שנודעה לה השפעה רבה על הפעילות הכלכלית והבנייה בכפר. "בפעם הראשונה השנה נמנע מאנשים להגיע לבית אכסא ולבקר אצל קרוביהם בחודש הרמדאן ובעיד אל-פיטר. אם זה יימשך, נשקף לכפר עתיד קודר מאוד". מוערך כי מאז בניית גדר ההפרדה וסגירת הכביש המוביל מהכפר לירושלים עצבו את הכפר בין 400 ל-500 מתושביו. השנה עצבו שלושה משקי בית את הכפר (ראו "לעבור מבית אכסא").²³

מאז תחילת 2014 הוחמרו ההגבלות המוטלות על כניסתם לבית אכסא של פלסטינים בעלי תעודות זהות של הגדה המערבית שאינם תושבי הכפר, לרבות סוחרים, ספקי שירותים וקרובי משפחה.

1. ב-11 בנובמבר סופקו לתחנת הכוח של עזה כ-350 אלף ליטר דלק שנרכשו במימון ממשלת קטאר, ואפשרו לה לחדש חלקית את פעולתה ולייצר כשישים מגוואט חשמל, שצמצמו את הפסקות החשמל היוזמות מ-18 ל-12 שעות ביום בממוצע.
2. מרכזים קולקטיביים מוגדרים כ"בניינים ומבנים קיימים המשמשים ליישוב קולקטיבי ומשותף של אוכלוסייה עקורה במקרה של סכסוך או אסון טבע". ראו כוח המשימה לענייני מחסה, [UNHCR and IOM Collective Centre guide-ance](http://www.unhcr.org/refugees/collective-centre-guidance.html).
3. למידע נוסף על הפנייה של אונר"א לגיוס כספים ראו: http://www.unrwa.org/sites/default/files/gaza_strategy2014.pdf.
4. משלוחים ראשוניים כללו כ-200 אלף ליטר בחודש, אבל אלה גדלו במהלך 2014, ובמשך המלחמה הגיעו לכמעט 1.5 מיליון ליטר בסך הכול.
5. למידע נוסף על המכשולים בפני איסוף אשפה מוצקה ראו משרד האו"ם לעניינים הומניטריים, מעקב הומניטרי, מרס 2014.
6. לשם כך תידרש עבודת תשתית מצד שני הצדדים ושיפור גביית חשבונות החשמל על ידי הפלסטינים.
7. בנסיבות הנוכחיות יהיה מסוכן להשיג גז לתחנת הכוח של עזה, בעיקר בשל שיקולי בטיחות בהעברת הגז לעזה. ניצול הגז משדות הגז מול חוף עזה לא יהיה בר-ביצוע בחמש עד שבע השנים הקרובות.
8. ראו משרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטריים, מעקב הומניטרי, דצמבר 2013.
9. ראו משרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטריים, מעקב הומניטרי, ספטמבר 2014, http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_the_humanitarian_monitor_2014_10_27_hebrew.pdf.
10. ניר חסון, "הארץ", 29 באוקטובר 2014.
11. לרקע על הריסות, תכנון לא מספיק והשתלטות מתנחלים על נכסים בירושלים המזרחית ראו [OCHA, East Jerusalem: Key Humanitarian Concerns, April 2011](http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_the_humanitarian_monitor_2014_10_27_hebrew.pdf).
12. חששות אלה בוטאו גם על ידי ממשלת ירדן, שהיא האפוסטרופוס של המקומות הקדושים בירושלים המזרחית.
13. "הארץ", 6 בנובמבר 2014, <http://www.haaretz.com/news/diplomacy-defense/1.625048>.
14. ראו החלטות 252, 267, 471, 476 ו-478 של מועצת הביטחון של האו"ם.
15. ראו למשל "בצלם", "אדמה שדודה", ספטמבר 2008, http://www.btselem.org/download/200809_access_denied_heb.pdf.
16. ראו "יש דין", <http://www.yesh-din.org/he/postview.asp?postid=286>.
17. <http://mavat.moin.gov.il/MavatPS/>.
18. חיים לוינסון וצפיר רינת, "הארץ", 2 באוקטובר 2014.
19. שטחים אלה כוללים שטחי אדמה גדולים בנפת בית לחם שהוכרו שמויות טבע כחלק ממזכר הנהר ואי משנת 1998, בכוונה להעבירם לרשות הפלסטינית. http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_the_humanitarian_monitor_2014_04_29_hebrew.pdf.
20. צו בדבר ההגנה על הטבע (יהודה ושומרון) (צו 363, 1969).
21. "בצלם", "נישול וניצול: מדיניות ישראל באזור בקעת הירדן וצפון ים המלח", 2011.
22. ואדי קלט (עין פרת), עין פשחיה (עיונות צוקים), קומראן וארמונות החשמונאים.
23. עקירה דומה מתרחשת גם בקהילות אחרות שהועברו ממקומותיהן. לדברי מועצת הכפר א-נבי סמואל, 24 משקי בית המונים 125 נפשות עברו מהכפר בשבע השנים האחרונות בשל ההגבלות על התנועה, הגישה ובניית בתים חדשים. ראו "קהילות מנותקות בעברה הירושלמי של הגדר: חששות בדבר עקירה בכפייה", משרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטריים, מעקב הומניטרי, מרס 2014. http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_the_humanitarian_monitor_2014_04_29_hebrew.pdf.

הנוסח המחייב הוא הדוח המלא בשפה האנגלית; לקריאתו פנו לאתר OCHA:
http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_the_humanitarian_monitor_2014_11_26_english.pdf
 טבלאות עם נתונים מפורטים על מדדי הגנה ניתן לקרוא בדוח בשפה האנגלית,
http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_the_humanitarian_monitor_2014_11_26_english.pdf
 לפורטים ולמידע נוספים נא לפנות למר יחזקאל ליין, lein@un.org, טל: 02 5829962